13/06/2022

Η Σοφία του Θεού και οι Ναοί της Του Θεού Σοφίας στην Ελλάδα

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Τριάντα επτά ιστορικοί εμβληματικοί ναοί σε 11 χώρες από τη Σκωτία μέχρι τα βάθη της Κίνας και από την Κύπρο ως την Αγία Πετρούπολη. -Ένας τόμος , καρπός της συνεργασίας της Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας και του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Της Δέσποινας Σωτηρίου

Ο τόμος «Αγία Σοφία: Οι Ναοί της του Θεού Σοφίας ανά τον Κόσμο» αποτελεί καρπό της συνεργασίας της Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας (Δ.Σ.Ο.) και του Κέντρου Αριστείας «Αξιοποίηση Ορθόδοξης Κληρονομιάς και Διαθρησκευτικός Διάλογος» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Το επιστημονικό πόνημα

Το επιστημονικό πόνημα αποσκοπεί μέσα από κείμενα μιας πολυεθνικής ομάδας ερευνητών/επιστημόνων στην πολυδιάστατη σκιαγράφηση των 37 ιστορικών εμβληματικών ναών αφιερωμένων στη Σοφία του Θεού, οι οποίοι βρίσκονται σε 11 χώρες από τη Σκωτία μέχρι τα βάθη της Κίνας και από την Κύπρο ως την Αγία Πετρούπολη. Συγκεκριμένα, οι χώρες που περιλαμβάνονται στον τόμο είναι οι ακόλουθες: Βόρεια Μακεδονία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Κίνα, Κύπρος, Λευκορωσία, Ουκρανία, Ρωσία και Τουρκία. Η πολύ-πρισματική μελέτη καλύπτει πληροφορίες για την ιστορική διαδρομή, το πολιτιστικό αποτύπωμα, τον εσωτερικό διάκοσμο, την αρχιτεκτονική και τη ναοδομία των Ναών της του Θεού Σοφίας. Το βιβλίο έχει μεταφραστεί σε 9 γλώσσες (Αγγλικά, Αραβικά, Βουλγαρικά, Ιταλικά, Ουκρανικά, Ρουμανικά, Ρωσικά, Σερβικά) και μεταφράζεται σε άλλες 4 (Αρμενικά, Γαλλικά, Γερμανικά και Φινλανδικά), ενώ αναμένεται να μεταφραστεί και σε άλλες, προκειμένου να διανεμηθεί σε όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες με σκοπό την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης και την ανάδειξη του πνευματικού, ιστορικού και πολιτισμικού αποθέματος που περικλείουν οι περικαλλείς ναοί της Σοφίας του Θεού.

Οι οκτώ εκκλησιές της Ελλάδας

Οκτώ γνωστές εκκλησίες, η μία ομορφότερη από την άλλη, καταχωρίζονται, με αλφαβητική σειρά, στο λεύκωμα της ΔΣΕ ως οι πιο ιστορικές Αγίες Σοφίες εν Ελλάδι, και είναι της Ανδραβίδας, της Δράμας, της Θεσσαλονίκης, της Καρδαμύλης, της Κορώνης, της Μονεμβασιάς, του Μυστρά και της Υπάτης.

Αγία Σοφία Υπάτης

Ο ναός της Αγίας Σοφίας κτίστηκε στη θέση παλαιότερου ναού, ο οποίος ανάγεται πιθανότατα στην παλαιοχριστιανική περίοδο. Αρχιτεκτονικά μέλη παλαιοχριστιανικών, βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων έχουν εντοιχιστεί στις όψεις του, ενώ στη νότια πλευρά του έχουν βρεθεί λείψανα βαπτιστηρίου του 5ου αιώνα.

Ο ναός της Αγίας Σοφίας Μυστρά

Η Αγία Σοφία, στη συνοικία των παλατιών, ταυτίζεται με το καθολικό της πατριαρχικής Μονής του Ζωοδότη Χριστού, που ίδρυσε στα μέσα του 14ου αιώνα ο πρώτος Δεσπότης του Μυστρά Μανουήλ Καντακουζηνός, του οποίου τα μονογράμματα διαβάζονται στα επίκρανα των δυτικών ψευτοπαραστάδων και των κιόνων. Επί Τουρκοκρατίας μετατράπηκε σε τζαμί.

Αγία Σοφία Μονεμβασιά ή Παναγία Οδηγήτρια

Οκταγωνικός τρουλαίος ναός με προκτίσματα στη νότια πλευρά. Κτίστηκε το 12ο αιώνα (1149-1150).

Ο γλυπτός του διάκοσμος χρονολογείται το 12ο αιώνα και οι τοιχογραφίες του ανάγονται στα τέλη του 12ου – αρχές του 13ου αιώνα. Η γραπτή και προφορική παράδοση συνδέει την εκκλησία με τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Β’ Παλαιολόγο (1282-1328). Ο ναός, σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές, ήταν αφιερωμένος στην Παναγία Οδηγήτρια.

Μετά την επανάσταση του 1821 αφιερώθηκε στην Σοφία του Θεού, επειδή θεωρήθηκε πιστό αντίγραφο της Αγίας Σοφιάς στην Κωνσταντινούπολη. Στη περίοδο της Ά Τουρκοκρατίας μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος, το «Φετιχέ» ή του «Σουλτάνου Σουλεϊμάν», με την προσθήκη μιχράμπ (κόγχη ιερού) και μιναρέ στη νότια πλευρά. Στην περίοδο της Β΄ Ενετοκρατίας αποτέλεσε το καθολικό μονής δυτικού δόγματος, αφιερωμένο στη Madonna del Carmine, με την προσθήκη διώροφου εξωνάρθηκα. Ως μουσουλμανικό τέμενος επαναλειτούργησε στην περίοδο της Β΄ Τουρκοκρατίας και επέστρεψε στη χριστιανική λατρεία μετά την απελευθέρωση της πόλης το 1821.

Αγία Σοφία Ανδραβίδας

Η Αγία Σοφία βρίσκεται στο κέντρο της σύγχρονης κωμόπολης και αποτελεί ένα από τα ελάχιστα κατάλοιπα που υποδηλώνουν ότι η Ανδραβίδα υπήρξε κάποτε η πρωτεύουσα του πριγκιπάτου της Αχαΐας. Από το ναό διατηρείται μόνο το τμήμα του ιερού. Επρόκειτο για μια επιμήκη βασιλική με τρία κλίτη, με τετράγωνη αψίδα ιερού και ορθογώνιες αυτές που αντιστοιχούν στα κλίτη.
Ο Traquair ανάγει τη χρονολόγηση του ναού στις αρχές του 14ου αι. και δέχεται ότι πιθανόν ο Γοδεφρείδος Α΄ Βιλλεαρδουίνος να ήταν ο ιδρυτής του ναού, αλλά το τμήμα που σώζεται σήμερα πρέπει να είναι έργο του Γουλιέλμου, ή των πρώτων χρόνιων της κυριαρχίας των Ανδεγαυών. Ο Bon χρονολογεί το ναό λίγο πριν από το 1250.

Image not found or type unknown

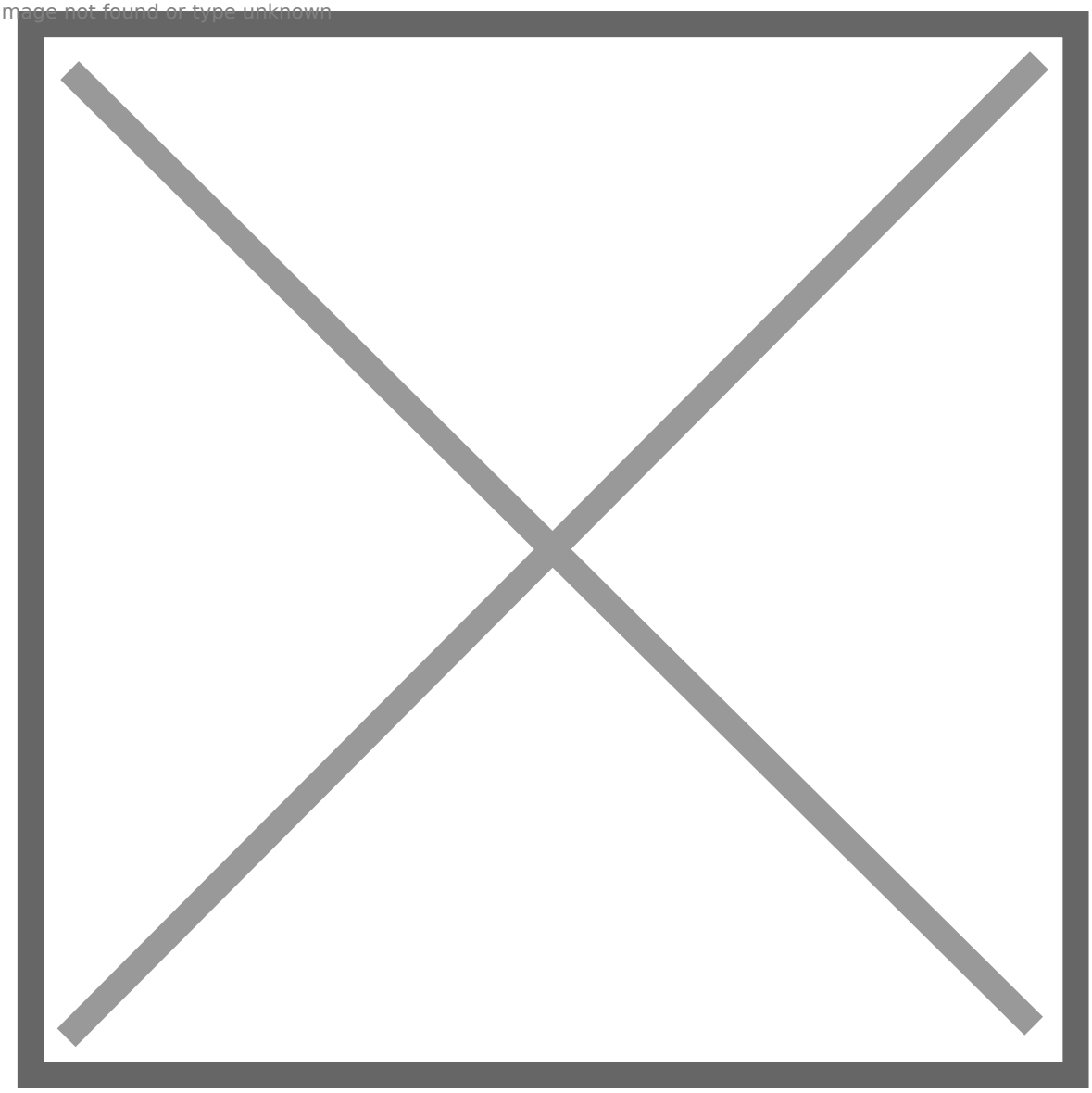

Ιερός Ναός Αγίας Σοφίας Δράμας

Ο Ιερός Ναός της Αγίας Σοφίας είναι το παλιότερο σωζόμενο κτίσμα της Δράμας.

Η ηλικία του υπερβαίνει ήδη τα χίλια χρόνια, αφού, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών, η ανέγερση του τοποθετείται, μαζί με την ανέγερση των τειχών, μέσα στο 10ο αιώνα. Για την κατασκευή του ναού χρησιμοποιήθηκαν οι ίδιες πέτρες που χρησιμοποιήθηκαν και για την κατασκευή των τειχών.

Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης

Ο ναός βρίσκεται στη συμβολή των οδών Αγίας Σοφίας και Ερμού. Αφιερωμένος στο Χριστό, τον αληθή Λόγο και τη Σοφία του.

Η αρχαιότερη γραπτή αναφορά στο ναό χρονολογείται το 795 αλλά τα αρχαιολογικά δεδομένα δείχνουν ότι κτίστηκε στα τέλη του 7ου αιώνα στη θέση πεντάκλιτης βασιλικής του 5ου αιώνα, η οποία καταστράφηκε από σεισμό περίπου το 620.

Οι τοιχογραφίες του ναού ανάγονται στον 11ο αιώνα και συνδέονται με την ανέγερση του νάρθηκα μετά το 1037. Διατηρούνται λίγες μορφές μοναχών αγίων τα τόξα των παραθύρων του και ανάμεσά τους η Αγία Θεοδώρα της Θεσσαλονίκης (δίπλα στη βόρεια είσοδο).

Αγία Σοφία Καρδαμύλης

Η εκκλησία της Αγ. Σοφίας δεσπόζει στην άκρη του ομώνυμου οικισμού (άλλοτε Γούρνιτσας) πάνω από την Καρδαμύλη. Είναι κτισμένη στο χώρο αρχαίου λατομείου. Ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο του δικιόνιου σταυροειδούς εγγεγραμμένου με τρούλο. Πρόκειται για ένα από τα ωραιότερα δείγματα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής του 17ου αιώνα στη Μάνη, έργο ενός έμπειρου οικοδομικού συνεργείου, που ήξερε να λαξεύει με μεγάλη δεξιοτεχνία τον τοπικό πωρόλιθο. Ο ναός είναι εσωτερικά κατάγραφος με τοιχογραφίες χρονολογούμενες με επιγραφή το έτος 1700, έργο του ζωγράφου Μακρομάλλη από το Νησί, τη σημερινή Μεσσήνη.

Αγία Σοφία (κάστρο Κορώνης)

Στο κέντρο του κάστρου της Κορώνης συναντά κανείς, δίπλα στο μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου , τα ερείπια της μικρής σταυροειδούς βασιλικής, του ναού της Αγίας Σοφίας του Κάστρου της Κορώνης. Ο ναός αυτός είναι χτισμένος κατά το δωδέκατο αιώνα επάνω στα θεμέλια του αρχαίου ναού του Απόλλωνος. Μέσα στα χαλάσματα φαίνεται ακόμα η κολυμβήθρα, τα πέτρινα σκαλοπάτια του άμβωνα και η μια κόγχη του Ιερού.

Το αρχικό σωζόμενο κτίσμα της Αγίας Σοφίας του Κάστρου της Κορώνης είναι ένας μονόχωρος, θολωτός ναός μικρών διαστάσεων. Το κτίσμα αυτό φέρει υλικά σε δεύτερη χρήση από τον παρακείμενο νότια παλαιοχριστιανικό ή βυζαντινό ναό της Αγίας Σοφίας, από τον οποίον σώζονται μόνον οι επιθεμέλιοι δόμοι και κάποιοι πεσμένοι κίονες. Ο πρώτος αυτός ναός, ρυθμού μονόκλιτης Βασιλικής, πρέπει να είναι κτίσμα του 5ου ή 6ου αιώνα μ.Χ. και κατ’ άλλους, κτίσμα μεταξύ 11ου και 12ου αιώνα. Και αυτός ο αρχικός ναός φαίνεται ότι οικοδομήθηκε με αρχαία υλικά επί ενός αρχαιότερου ναού, του Ασιναίου Απόλλωνα. Νοτιοανατολικά υπάρχουν ερείπια προσκτισμάτων του παλαιοχριστιανικού ναού (βαπτιστήριο ίσως ή παστοφόριο).

Ο τόμος

Ο τόμος «Αγία Σοφία: Οι Ναοί της του Θεού Σοφίας ανά τον Κόσμο» αποτελεί πρωτοβουλία, που ανέλαβε η Δ.Σ.Ο. , κατόπιν ομόφωνης απόφασης της Διεθνούς Γραμματείας της τον Σεπτέμβριο του 2020, ως απάντηση, όπως αναφέρει σχετικό δελτίο τύπου, “στη μονομερή, αυθαίρετη και αντιδιεθνή απόφαση της Τουρκικής Κυβέρνησης για τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας της Κωνσταντινούπολης και της Μονής της Χώρας σε μουσουλμανικά τεμένη. Μια απόφαση που προσβάλει συνολικά τον Χριστιανισμό και θέτει σε κίνδυνο τη διαφύλαξη μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, αναγνωρισμένων από την UNESCO”.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Δ.Σ.Ο. ανέλαβε δυο ακόμη σχετικές πρωτοβουλίες: α) τη διοργάνωση Διεθνούς Διαγωνισμού Φωτογραφίας με το ίδιο θέμα, ο οποίος ολοκληρώθηκε επιτυχώς τον Οκτώβριο του 2021 με την απονομή των Βραβείων και β) την «χάραξη» της πολιτιστικής διαδρομής “Hagia Sophia: The European Cultural Route of the Wisdom of God Churches” και την υποβολή στο μέλλον αίτησης αναγνώρισης της από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο πλαίσιο του Προγράμματος Πολιτιστικών Διαδρομών.

©opyright: ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΛΙΚΗ /.ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ